

AR
F. S. ...
Eesti ...
Eesti ...

TTG

**TARTU TÛTARLASTE-
GÛMNAASIUMI JA
TARTU TÛTARLASTE-
KESKKOOLI AJAKIRI**

Nr. 6

**21. JAAN. 1935
VII AASTAKÄIK**

Kooli elu.

Jõuluõhtu 20. XII 34.

Traditsiooniline jõuluõhtu algas koorilauludega T. T. K. laulukoorilt õp. prl. T. Jakobson'i juhatusel. Sellele järgnes õp. A. Vöhrman'i vaimulik jõulukõne. Eeskava oli mitmekesine ja huvitav. Oli silmas peetud põhimõtet, kava mitte liigsete ettekannetega koormata.

Iib klass esitas elava pildi „püha öö“, mis oli efektne ja esmakordne, kuid harrast meeolu kippus rikkuma liiga valjult kõlav saatelaul „Püha öö“.

Keskkooli IIB laulis ingliskeelse koorilaulu õp. K. Westberg'i juhatusel.

Üllatava uudise valmistas I kk. näidendiga „Laisk Liisi“. Näidend oli tore loomade ja pakaste kujude poolest. Samuti võis naudinguga jälgida noorte mängu.

Hää ettekandelt ja huvitav kostüümidele oli kahtlemata IVc poolt esitatud tantsunumber.

Õp. K. Westberg'i juhatusel kandis ette Vc paar prantsuskeelset laulu.

Siis aga ilmus lavale müstilisest maailmast päritolev jõuluvana, vedades rasket kingitustekotti enda järel. Oi neid kinke! Igale kingisaajale oskas jõuluvana midagi vaimukat lisada, mis meelitas kingisaaja suu naerule.

Klasside kingitustest olid tähelepanuväärsemad: veohobune, tuuleveski, hüpitaja, süda jt.

Jõuluvana lahkudes siirduti koduklassidesse, kus igal pool ootasid maiustused ja väike küünaldesse uppud jõulupuu. Iga klass oli omapäraselt sisustanud oma koduklassi, et veeta hubaselt jõuluõhtut. Mõnes klassis olid isegi ettekanded, kuna teisel vesteldi või vesteti mõnusat muinasjuttu. Kõigil oli imehää olla, olgugi et väljas keerutas läänetuul tolmu ja tänavad olid vabad lumekattest. Kooliruum oli täis jõululõhnu ja jõulurõõmu.

Aktus 21. XII 34.

Oli meeleoluline aktus. Jõulukuusk säras küünaldes, meenutades eelmist jõuluõhtut.

Huviga kuulati dir. Roos'i aruan-deid, eriti edasijõudmisse puutuvaid. Mõni klass rõõmustas oma tõusmise pärast kõrgemale, kuid teine hoidis kartuses põialt, langeda kõige viimaseks (eriti kui varem auväärsemalt poolt klassile oli selgeks tehtud, et neid midagi hääd ei oota).

Koduklassides tunnistused kätte saadud, lahkuti koolimajast. Raskem oli aga uuesti koolitulek 7. skp., sest puhkus oli kõikide arvates umeruttu möödunud.

A. Lätte 75 a. sünnipäeva- ja Tartu linna vabastamise mälestusaktus.

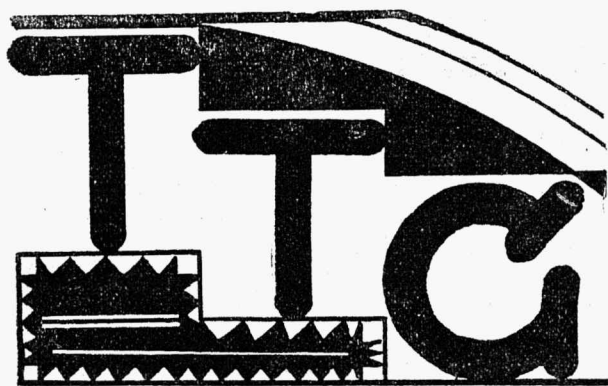
14. jaanuari hommikul kogunesid õpilased saali, et mälestada ühiselt Tartu vabastamispäeva 16 aastat tagasi ja pühitseda ühtlasi ka helikunstnik A. Lätte 75 a. sünnipäeva. Lätte helitöodes on ikka ilmnenud eesti rahvusomapära ja ta on heliloojana, eriti koorilaulu alal, meie muusikaliteratuuri huvitavate töödega rikastanud. Tema populaarsemaid luulest esitas T. T. G. laulukoor õp. P. Konsap'i juhatusel võimsa „Ärka üles, isamaa“.

Lühikese ülevaate A. Lätte elust ja heliloomingust andis A. Wendt Va.

Sellele järgnes õpilaskoorilt „Maarahva, talupoega vaba maa“. Seejärel võttis sõna dir. J. Roos, selgitades hoogsas kõnes Tartu, meie kultuurikeskuse vabastamistähtsust ja püstitas vaikselt harduses soovi: „Jää vabaks sa! Jää seisma sa!“

Seega lõppes mälestusaktus.

Pärast kolmandat tundi katkes haridussotsiaalministeeriumi korraldusel koolitöö ja mindi paraadile.

TARTU TÜTARLASTE-
GÜMNAASIUMI JA TARTU
TÜTARLASTEKESKKOOLI
HÄÄLEKANDJA

Nr. 6.

21. jaanuar 1935.

VII aastakäik.

Väljaandja: Tartu Tütarlastegümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja: Aug. Raud, abid: A. Raielo ja S. Liiv. Tegev toimetaja: H. Puusepp. Toimetuse liikmed: H. Albert L. Herman, E. Mõrd, L. Reinberg, A. Repson, E. Tobias. Talituse juhataja: V. Käpa. Kaastööd võtavad vastu toimetuse liikmed igal ajal. — „T.T.G.“ ilmub aastas 10 korda nimelt: 20. sept., 20. okt., 15. nov., 30. nov., 20. detsembr., 20. jaan., 20. veebr., 20. märtsil 20. apr. ja 20. mail.

Tellimishind: aastatellijaike 20 senti number, üksiknumbritel tellijaike 25 senti number.

Pöördugem tagasi õigetele radadele!

Avaldame selle julge artikli sõnavõtu korras, ilma et kõiki esitatud mõtteid täiel määral pooldaksime ühtlasi lootes, et sellele järgneb ka vastusõnavõtte.

Toimetus.

On tehtud kibedaid eteheteid tänapäeva naisele, et see ei seisa enam oma ülesannete kõrgusel, et ta on muutunud mingisuguseks moenarriks ja „kultuurihaigeks“. Tänapäeva naine tahab olla vaba, iseseisev, mehest sõltumatu, kuid neid tähiseid taotleades on ta üha enam kõrvale kaldunud oma suurest ülesandest, mille on asetanud talle ühiskond ja loodusseadused. Olles iseseisev ei oska ta end kahjuks kuhugi rakendada (erandiks on mõned vähesed, kes on pühenanud oma huvid teaduse ja kasvatuse teenistusse). Eelarvamuste kütkes, et iseseisev naine võib avalduda ainult väljaspool kodu, luuakse endale mingisugused „seltskondlikud kohustused“, mille kasuks töötamine on püham ja vist õilsam kui oma koduste kohustuste täitmine. Nende „seltskondlikkude kohus-

tuste“ hulka kuulub ka haiglane kohvikutes käimine, kus süvenetakse klatši nii, et vaevalt märgatakse koju tulla teenija valmistatud lõunat sööma.

Näib, nagu poleks sellistel naistel üldse kohustusi ei ühiskonna ega ka enda vastu. Katsutakse ainult päevi lõbusalt õhtule vee-retada, suitsetatakse ja püütakse igati mehestuda. Mehestumine näib olevat tänapäeva naise unistuseks. Lapsi tänapäeva naine enam ei taha, sest see pole mehelik ega moodne. Enam arvab ta rahuldust leidvat, tegeldes teaduse või poliitika alal. Eriti moodsaks on saanud viimasel ajal poliitika. Ei hoolita enam sellest, kas ollakse küllaldaselt teadlik poliitilises küsimusis, aina arutletakse ja filosoferitakse, püüdes endale tähelepanu pöörata. Ajalugu kui tõsielu faktide rida näitab aga, et naine

pole poliitika-ilmas suutnud midagi luua (mõned erandid välja arvatud). Naine kuulub kodule.

Praegu osa ühiskonnast näib olevat haige oma tegevuse ja soovidega. Nii naised kui mehed on läbi imbunud enese ülehindamisega, leiutades juba väikeste saavutuste järele enesegeniust, maailmavallutajat. Hoobeldakse ja räägitakse palju, kuid saavutused näivad üsna viletsad selle kõnelemise kõrval. Kõiki tiivustab soov ainult midagi luua, suurt ja õilsat (!) saavutada, arvestamata üldse, kas nad isikutena on selleks võimelised. Tehkem kõigepäält endast midagi, alles siis katsugem maailma vallutada. Mis kasu olekski sellest, kui keegi avastaks maailma, aga maailma eneses siiski ei suudaks valitseda. Kahjuks hinnatakse aga tänapäev kõiki ainult koore järele, kuna tuuma väärtust hoolitakse vähem. Naisegi juures osutuvad küllalt mõõduandvaiks elegantne riietus ja värskendav mingikord, kuna loomulikkusest ja naisest kui inimesest ollakse vähem huvitatud.

Näibki, nagu oleks aeg naist ainult välimuselt muutnud, kuna seesmiselt on naine jäänud pea-aegu muutmatuks. Seesmine arenemine on sündinud aeglaselt ja ainult mõned uued tõed on vallutanud naise siseilma. Neid tõdesid pole naine suutnud endale kohandada, vaid need tõed on viinud naise ta õigelt teelt kõrvale. Naine peab pöörduma tagasi koju. Naine ei tohi alahinnata koduaskeldusi ja kasvatustööd. Naine võib uhke olla, et temale on usaldatud ni raske ja vastutusrikas ülesanne — järeltuleva soo kasvatamine.

Naine on loodud kasvatajaks, temast on olemas, kas järeltulev kodanikkond on küllalt eluvõimas ja arenenud.

Et naine suudaks hästi täita oma ülesannet, peab olema ta haritud,

ta peab olema haritud inimene selle sõna täiuslikemas mõttes.

„Haridust pole vaja naisele, haridus on teinud naise selliseks, nagu ta tänapäev on,“ kuuleme sageli põhjendusi. See pole aga õige. Mitte haridus, vaid mehe piiritu egoism, ääretu enesehinnang on sundinud naisi otsima teisi radu, sest see egoism on nakatanud neidki. Pole mehedki pahedeta, kuid kõigepäält analüüsigem endi vigu ja otsigem õiget suunda, alles siis võime arvustada mehi.

Kui naine kasvatuses oma suure ülesande on täitnud ja seda täiel määral oskab hinnata, siis ta ei kipugi enam võistlema mehega väljaspool kodu, vaid tähistab: kodu on naise kuningriik. Arenenud naine tunneb end kodus niisama vabana kui väljas, tema iseolemist ei suuda takistada meeski ega tahagi enam lõppeks seda, vaid mees hakkab teda hindama rohkem, enam tundma temas inimest.

Tehakse suuri tülküsimusi mehe ja naise üheõiguslusest; kurdetakse, et abieluski pole neil ühesuguseid õigusi. Kurtmine ja kõnelemine ei aita, naine peab teadma, mida ta vajab, peab enam arenema ja teadma, et ühenduses peitub jõud.

Naist valitsevad enam tunded, kuna meest valitseb mõistus. Tundelule ongi rajatud naise erinev ülesanne — olla ema. Ematundmused ja armastus seovad lapsed koduga. Mida katkestamatumad on need sidemed, seda suurem on lapse iseolu, väiksem hirm muutada massist olenevaks või sulada massi.

Naine ei tohi põlata end, et ta on sündinud naisena.

Iga naine võiks uhke olla, et ta on naine, et tal on oma suured ja õilsad kohustused täita elus, milleks abistavad teda mehed, hoolitsetes leivamure ja välisküsimuste eest.

See ülesanne ei orjasta põrmugi

naist, ei takista tema iseolu. Otse vastandina juhivad ta naise alale, kus see võib töötada iseseisvalt, avastades ja luues üha enam uusi väärtusi. Kodu on naise kuningriik! Olgu see tiivustajaks naisele ta otsingute päevil. See kuningriik ei pea olema talle mitte vangikojaks, mis seob üha kasvavate tööde ja ülesannetega.

Töötades otstarbekohaselt jätkub tal aega teadusega tegelemiseks iseenda täiendamise mõttes ja ka seltskonnakohuste täitmiseks.

Neid asjaolusid peab arvestama tänapäeva naine, kes on unarusse jätnud oma töö ja kohustused, kaotades seega ka elamise mõtte, sest elul ilma ülesanneteta pole mõtet. Ta on muutunud mingisuguseks nukuks, kes käib tähtsa näoga ringi, täites „seltskonnakohustusi“. Ta tundub mingisuguse mannetu mängukannina, on muidugi ainult mehele ajaviiteks — nagu nukk lapsele lohutamiseks. Peab aga silmas pidama, et ühes lapse arenemisega väheneb nuku

tähtsus, tuleb nõudmine tõeliste elamuste järele, kuna võõrdutakse mänguasjadest.

Naine peab pöörduma tagasi ekstsistentselt, peab mõjustama meestki, sest tänapäeva mehed on muutunud kergatsiteks, kellel pole enam alati mõõduandev kaine mõistus.

Naise suur oskus seisab kasvatamises. Nii võib naine vallutada kasvatusalad. Kuid peab ikka meenutama, et mitte enese laialipillamises ei peitu väärtusi, vaid süvenemises täielikult ühesse ülesandesse. Naine-kasvataja peab teadma, et indiviidi arenemistasemest on sõltuv riigi kui indiviidide-kogu arenemistase.

See on naise suur ülesanne, milles peab ta olema teadlik. Oma kohuseid täites peab teda tiivustama tunne, et kasvatab ja loob alust tulevasele riigile — kasvatab ja arendab ühiskonda.

Õilsad mõtted olgu suunanäitajaks, tegemata töö tiivustajaks!

R — n.

Helilooja Aleksander Läte

75-aastane.

**Kus Põhjalahe kohiseb, —
ta kaldal ilu idaneb, —
sää! on mu kallid kodumaa,
mis kallim mulle kullasta!**

Tunneme kõik seda sütitavat laulu — noored kui vanad üle terve Eesti. Ilusa viisi nendele sõnadele ja veel palju, palju teisi ilusaid viise on loonud helilooja Aleksander Läte, kes läinud nädalal pühitses oma 75 a. sünnipäeva.

Aleksander Läte sündis 12. jaanuaril 1860. aastal Viljandimaal Pikasillal. Sealt asusid ta vanemad Rebastele, kus kulus A. Lätte lapsepõlv. Õppis Rõngu kihelkonnakoolis, mille lõpetamisel siirdus edasi õppima Valga seminari.

Emalt päritud muusikaanne avaldus varases lapsepõlves, ja juba 8-aastase poisina mängis ta viiulit. Rõngu kihelkonnakoolis sai A. Läte muusikalist õpetust ja õhutust õpetajalt Rossmann'ilt, kes oli koha pääl tuntud agara muusikategelase ja kelle juhatusel töötasid laulu- ja pasunakoorid. Nii võime pidada Rossmann'i A. Lätte esimeseks muusikaõpetajaks.

Põhjalikum muusikaõppimine algas aga Valga seminaris tuntud J. Zimse juhatusel. Pärast seminari lõpetamist oli Läte 4 aastat õpetajaks Puhjas ja hiljem köster-kooliõpetajaks Nõos. 1895. a. täidus A. Lätte soov end muusikastäiendada: ta astus Dresdeni konservatooriumi, kus õppis kaks aastat, päämiselt komponeerimist. Pärast seda asus ta Nõkku tagasi, kuid oma tegevusele laiemaid võimalusi otsides siirdus varsti Tartu, kus ta kutselise muusikuna hakkas juhtima agaralt eesti muusikaelu. Siin teotes ta alul päämiselt klaveriõpetajana, kuid asus varsti energiliselt asutama sega- ja meeskooreningorganiserima sümfoonia-orkestrit, mille abil korraldas hulga kontserte. Teatavasti kanti Tartus ette A. Lätte korraldusel ja juhatusel esimene

eestikeelne oratoorium — Haydn'i „Loomine“, samuti korraldati valitud kavadega sümfoonia- ja a cappella kontserte. — 10 aastat teotes A. Läte Tartus, püüdes anda töstist ja väärtuslikku helikunsti alal, kuid see töö väsitask ja haigus nõudis tööst eemalejäämist. Seda intensiivsemalt asus A. Läte aga heliloomisele ja see ala ongi A. Lätte tegevuses olulisima tähtsusega. Suurem osa A. Lätte lomingust on koorilaulu näol, kuid samuti on ta viljelnud teisi alasid; nii on ta loonud instrumentaalmuusikat, soololaule jne.

Tähtsamad ilmunud teostest on: Kuus laulu tenori- ja baritonisoolole (1883), Seitse laulu (1890), Põlumehe laul (1900), Segakoori laulud I (1901), Rändaja ja tähed (1902), 4 soololaulu (1904), Sõjalaulud (1905), Kodused helid (1905), Meestekeoorid (1906), Koolipidulaulud (1923), Kalevala uvertüür, Keelpilide kvartett, Tempo di mazurka, Kantaat — Vabale Eestile.

Aleksander Läte on meie rahvusliku muusika rajaja ja arendaja ja tema nimi läab igaveseks püsima eesti muusikaajalukku tähtsale kohale.

T. J.

Kaks luuletist.

1. EKSPEDITSIOON OMAN KODUN.

Vaatasin enesele peeglin silmi,
puhtan, läikivan peegliklaasin,
ja nägin:

nägin aju täis egoismi
ja silmin teeskluse indu;
ots varjutet madalusmõtteist,
täis kadedust, kavalaid võtteid.

Vihan haarasin kohtlase peegli
ja, lõhkunud läikiva klaasi,
heitsin ta alla hoovi.
Siis tuikusin tusan toast tuppä.

Käisin köögin ja pesuköögin
ja kõrvaldin katlailt kaaned.

Vaatsin sahvrit, siis saali, söögi-
saali
ja kergitin tekke ja vaipu.

Nägin panged täis valet ja teesk-
lust
ja kannuden egoismi,
nägin vaipaden pahet ja toorust
ning praguden peidetud kurjust.

Nägin kaussiden vihapiisku
ja põrandail pillatud vaeva.
Mul aknain viirastus irve
ja kadedus kollane nurgin.

Ütleb maa ja ütleb mõõtmatu ruum:
 Tummus on igavikus,
 kus ta on olnud ja on.
 Ta on vanim kõigist mõisteist,
 on kõikide häälte ema,
 kes oma olemise määratuses
 lasub mõistmatuses,
 kandes aega rüppes kui õhulist palli.
 Tummus pole midagi,
 ent ümbritseb kõike —
 olles kõiges kõik.
 Vabastab aastad kord endast
 kui pääsukese peost.
 Saanud teoks vaikuse vanne.

lr.

NOORTE LOOMING

Kui sa tuled, too mull' lilli . . .

On sügis. Väike tütarlaps jalutab pargis. Puude lehed on kollased ja sirutavad oma oksid pilvise sügis-taeva poole, kust tibab külma uduvihma.

Millest see tuleb, et tütarlaps on nii kurb? Tõesti ei tea seda keegi peale tema enese. Ja siis ütleb ta: „Ah, miks ei peaks ma olema kurb, kui on kadunud kõik lilled, mis mulle alati tõid rõõmu!“

Nii see oligi. Ei olnud enam ühtki lille, kõik olid kadunud. Kevadel vaatles ta neid nii rõõmsa meelega ja oli vaimustatud nende uimastavast lõhnast. Nüüd aga on kõik lilled närtsinud ja vihma sajab iga päev, sest on oktoobri lõpp. Päevad jäävad ikka lühemaks. Öösiti hakkab maapindki külmuma, kuid päeval sulab see jälle. Ikka külmemaks muutuvad ilmad.

On saabunud november. Mõni päev sajab juba pisut lund, kuid see kaob varsti. Aga kuu lõpul sajab maha kaunis paks lumikate.

Meie tütarlaps on ikka kurb. Teised lapsed käivad kelguga sõit-

mas, aga teda see ei huvita. Vahele läheb ta ka teistega ühes, kuid on tõsine ja silmis paistab nukker pilk. Teiste naer ja kilkamine ei vii teda sugugi eemale oma mõtetest.

Lähenevad jõulud. Needki ei meelita teda. Ta ütleb: „Oh kevad, millal tuled, tuled sa jälle ja tood mulle lilli!“

Ikka, ikka on talv pikkade igavate õhtutega. Tütarlaps peab veel kaua ootama. Kuid küllap kord siiski täiduvad ta soovid.

Ja vaata, kui saabub märts ja lumi hakkab pisut sulama, saab meie tütarlaps rõõmsaks. Ühel päeval näeb ta, et lund on maapindal ainult laikudena. Hakkavad jooksma suurveed. Ohus on tunda imelikku värsket kevadlõhna. Päike soojendab oma kiirtega tugevasti maapinda ja meelitab välja esimesed kevadlilled. Kui tütarlaps läheb vainule, leiabki ta esimese sinilille. Oh, kuidas löövad särama ta silmad! Kevad on tulnud ja toonud palju armsaid ja ilusaid lilli!

A. B. (I kk. kl.)

HIRVEKESE TALVEUNENÄGU SUVEIDÜLLIST.

E. Mõrd.

„Elulähedased“ kirjandusvoolud.

ÕPETAJA: Nimetage mulle kirjandusvoolud.

ÕPILANE (vaikib).

ETTEÜTLEJA: Realism ja naturalism...

ÕPILANE (püüdes vastata „oma“ sõnadega): Kui võtta nüüd see reaalne... ja siis see naturaalne kirjandus...

Märkmeid Juhan Liiva elukäigust uuema psühholoogia seisukohalt.

Käesolevaga katsun rakendada Juhan Liiv'a elu ja saatuse tõlgitsemiseks uuema hingeteaduse (eriti Charlotte Bühler'i) mõtteid. Olles võhik niihästi eesti kirjanduse kui ka psühholoogia alal, ei pretendeeri need read mingisugusele teaduslikule väärtusele. Nad on vaid tähelepanu juhtimiseks sellele, milliseid probleeme peitub eesti suure lüüriku traagilises saatuses, kusjuures loodan, et need küsimused leiavad edaspidi valgustamist mõne kompetentsema isiku poolt.

Viimasel ajal on võetud ette psühholoogilisi uurimisi inimese elukäigu kohta, kusjuures analüsitakse biograafiaid isikute tegevuse seisukohalt. Iga inimene on produktiivne mingisugusel alal. Ch. Bühler'i järele võime märkida järgmised astmed inimese tegevuses: 1) lapsepõlves sünnib kogu tegevus juhuslikult; 2) pärast 15. eluaastat on märgata kindlamat suunavõtmist, kuid kõigutakse veel mitme sihi vahel; 3) hiljemalt 30. eluaastaks on suund kindlustatud ja tegevuse rõhk langeb päämiselt andumisele sellele; 4) 45. eluaasta ümber hakkab inimene pühendama tähelepanu oma töö toodangule, resultaadile; 5) 60. aastaqa märkame tegevuse piiramist, selle vähendamist, „restriktiooni“ algust. Andmeid üksikute ajajärgude kindlakstegemiseks leiame vastava isiku eneseavaldusist (kirjadedest, päevikutest, jutuajamistest), kui need on dateeritud.

Kui rakendame selle meetodi Juhan Liiv'a eluloo analüüsimeks, tarvitades selleks Fr. Tuglas'e koostatud teoses „Juhan Liiv. Elu ja looming“ leiduvat rikkalikku tsitaatide-tagavara, siis jõuame järgmistele huvitavatele tulemustele.

J. Liiv'as on nagu kaks eraldatud isikut: loov kirjanik-luuletaja ühest küljest ja erainimene-kodanik, kes peab leidma oma koha ühiskonnas, teisest. Haigestumisega teatavasti viimane seisukoht hävines peaaegu täiesti, kuna esimene säilis. See nähtus on tähelepanemist vääriv juba iseenesest. Kuid huvitavamaks muutub veel analüüs, kui süveneme kronoloogiliselt järjestatud tsitaatide abil J. Liiv'a isiku arenemisloo üksikasjusse. Küsime, millisel määral meil on tegemist normaalse arnemiskõve-raga, millisel määral mitte. Kas nende „kahe isiku“ arenemisest võiks juba järeldada, kuhu nad lõppeks jõuavad välja?

Esimene kiri, mida leiame Fr. Tuglas'e teosest, on järgmine (Daniel Liiv'ale 26. I 1883):

„Mina olin ennast ammugi juba, siis kui ma kihelkonna kooli läksin, klaverimängijaks tootanud õppida, aga ometigi, ehk ma teda seni ajani unes olen mänginud, ei võinud ma oma südameliku soovi täita, sest niisugused riistapuud saavad üksi rikkaste jauks tehtud.“ — Juhan Liiv on küll leidnud oma „elukutse“ üldsuuna — loova kunsti, kuid esimene katse spetsialiseerumiseks nurjub. Ometi on tal selge, et jääb truuks vaimsele ja loovale tööle.

Samal aastal (1883), olles umbes 19 aastat vana, ütleb ta vennale: „Nüüd pean mina ennast sinu vennana esitama, aga aeg tuleb, kus sina end minu vennana esitad.“

Kolm aastat hiljem, olgugi et ta polnud veel leidnud tunnustamist, kordab ta vennale veendunult: „Sinu raamat on küll trükitud, minul mitte, kuid näeme tulevikus!“

Ja 1888. a. kirjast loeme: „Küll tean ma, et kui mulle elada lubatakse, ma oma eesmärgile, kirjanik

olla, jõuan, aga kas mulle seda lubatakse, seda ei tea."

Aastal 1891 asetab Liiv endale juba konkreetsema ülesande: „Kas tead, mina hakkam nüüd kirjaniikuks, see on katsun midagi ka luua, saagu sest, mis ka saab." — Ja tulles otsusele, et töö ajalehe toimetuses on takistuseks valitud teel, lahkub ta säält, hakates elama vaba kirjanikuna.

13. X 1892 kirjutab ta L. Golding'ile: „Nüüd on aeg, mill võitmine ehk kaotamine ees seisavad, see on, kas saan ma kätte kirjaniku loorberi, sel mõedul kuida mu süda igatseb ehk jääb see elukutse minust teistele." — Tema usk oma ülesandesse on juba nii kindel ta lootus kordamine kule nii suur, et ta julgeb ohverdada sellele oma aineliselt kindlustatud elu.

Siis järgneb veel kaks kirja Liiv'a 29. eluaastast, milledest näeme teda eesmärgile jõudnuna: 28. oktoobril 1892 kirjutab ta L. Golding'ile: „Ma olen praegu kui pilvedes . . . Olgu mis on, mina olen õnnelik, ütlemata õnnelik oma romaani rutuse valmis saamise pärast. Aasta läbi mõtlesin teda vaimus . . . Taevas, anna õnne! Anna, et ükskord mu rahu tagasi tuleks, sest ainult siis tuleks ta, kui mu töö lugupidamist leiaks ja veidi kära teeks." — Ja samal päeval kirjutab ta vennale: „8 päevaga 17-poognaline jutt — seda ei oleks ma enesest iialgi uskunud . . . Ka paberossi ei olnud mul aega tõmmata, nii vedas mind mõte, kuna ma teda jõulust saadik vedasin. Andku taevas mulle andeks, ma arvan, et ma meistritöö olen teinud . . . See kiri jääb tundemärgiks mu hingeelust. Pane ta sellepärast kõrvale. Kui Jumal elu annab, mõne aasta pärast näen veel ise siit, kas ma jäledaste enese võimu pärast eksisin, või õigete ette nägin."

Nii siis kolmekümnenda eluaasta lävel seisab Liiv kindlal jalal

omal alal — tema on saavutanud eesmärgi nii objektiivselt kui subjektiivselt, elamuslikult. Kirjad ja ütlused ühtlasi aga näitavad selgesti arenemise üksikastmeid: esimene aimus oma ülesandest (1—4 näide), konkreetse töö otsimine ja selle leidmine (5. ja 6. näide), ülesande leidmine, täieline andumine sellele, õnnestumise ja võidu elamused (7. ja 8. näide).

Samal aastal teatavasti Liiv haigestus, ja seitsaadik seisavad tema elu sündmused n.-ö. väljaspool aega, tema eneseavaldused jäävad katkelisteks. Seepärast oleks asjata otsida tõendus selle kohta, millal tuli Liiv'a elus neljas ajajärk — oma töö resultaate otsimine, n.-ö. lõikuseaeg, kui see üldse tuli.

Viienda ajajärguni (tegevuse likvideerimine) ei kestnud Liiv'a elu. Kuid dateeritud luuletised ta elu viimastelt aastatelt näitavad tema talendi valmimist, ja kirjutis „Enesest ja teistest" kõneleb võitlusest haiguse vastu oma kirjanduslikkude võimete päästmiseks: „Ometi jäi sel ajal ikka mu kõige valusmaks haavaks kirjandus. Ma ei leidnud teed, kuidas sinna tagasi jõuda . . . Hirmsad, jälgid olid tööta tunnid, kuna paremad kirjatöö mõtted tarvitamata pidid jääma . . . Süsteemilisi kirjatööde mõtteid ei ole seitsaadik ehk kaua pärast seda enam olnud . . ." Ja lõppeks, tuletades meele närvikliinikus viibimise aega, kirjutab ta: „ . . . Ometi paranes mu mõtlemisevõim . . . nii hästi, et ma enamasti kirjanduslikkudes aadetes (Ideen) viibisin."

Lõppeks olgu mainitud luuletaja-kirjaniku eneseavaldus 1894. a. luuletises „Kui tume veel kauaks ka sinu maa", mille ridu „ja sinu mõte ja sinu meel kord tuksub su rahva rinnast . . . su rahva koda ta ehitab ning põlvest põlveni kajab" võiks peaaegu lugeda neljanda arenemisastme ennustuseks.

Nii siis, saanud ülevaate kõigist esitatud eneseavaldustest, tekib

meil selge pilt Liiv'a normaalsest arenemiskäigust. Meie konstaterime tema juures kõik need nähtused, mida uuem hingeteadus näeb inimese hingelises arenemises,

näeme nende ilmumist kronoloogilises järjekorras vastavalt üldmaksvale skeemile. (Järgneb.)

Th. Thomson.

Neistsinaseist lahkunuist.

XI lend 1930. a. — V-c klass.

(Järg.)

Jutt läheb edasi Linda Nigol'ist, sellest vaiksest, salakesi naeratavast tütarlapsest Riimäelt, kus isa pidas tarbainete-poodi. Linda Nigol istus hilju oma kindlaks saanud kohal, vastas tasa ja mõistlikult, naeratas targu tagasihoidlikult, kõigutas poolpruuni pead, langetas laugusid ja oli kõigis kõigiti pai laps. Laps aga ta ometi enam ei olnud, oli vahest varaküpski, kuid ei hakanud seda küpsust reklameerima. Sai oma asjaga igapidi hakkama, olles kohusetruu ja püsivalt paika pidav kõiges, mis ette võttis, olgu need ettevõtted ametlikult kohustatud või õpilaspeere osas vabalt algatatud. — Koolist lahkumise järele truu Vilistlaskogu liige ja hakkajam tegelane. Oleks ta praegusest „minast“ ütelda palju meeldivat, kuid saaksin pahandatud, kui mõni peaks mu ütlushi tagamõttega komplimentideks, mispärast jätan mõnegi meeldiva tõe ütlemata. — On teeninud juhuslikel kohtadel, praegu adv. Jaska juures sekretäriks.

Linda Pekk — Kolga-Jaani Meleski klaasivabrikust, töölise tütar. Šataän, kasvukas ja pikatoimelisem kui mõni teine. Aga „hea peaga“ ja tasavägiselt tublide tagajärgedega töötav; tusedamaid ja andekamaid klassis; klassi tuum, võiks koguni öelda. Ja käitumiselt — sündlik, asjalik, viisakas, arusaaja. Omavalitsuses, ringides eesotsas tõmbav. Ei ole võõrdunud nüüdki T.T.G.-st. On teinud „hädaabitoid“ ja muid töid,

kuid lõpetab parajasti ülikooli majandusteaduskonda. — Ei saa salata — päris „veart tütarlaps“.

Hoidun meeleldi kõnelemast Veeriku alevi lapsest Linda Püssist, sest kardan segada ta vaikeset rahu sealpool maise elu piire, kuhu ta siirdus varsti pärast T.T.G. lõpetamist. Ja kui ta ei olekski seal, ei ole ta kohta muud ütelda kui ainult head.

Alviine Püssa — Pangodi tüdruk (Püssa'd on ju ikka Pangodist). Oli tasane pikakasvuline tõsimeelne õpilane. Vaikis rohkem, kui kõneles. Vahest oli see põhjuseks, et teda hinnati teadmistelt madalamalt, kui ta nendes tõelikult oli. Kaugemale iseendast teda palju ei saanud. Kadus kooli lõpetamise järele maavaikusesse, ilma et oleks enesest linnale midagi avaldanud. Hõngu eest oleksin nagu kuulnud, et olevat maal abiellunud.

Teine vaikne tütarlaps, kasvult Püssa pikkune, kuid pisut kehakam, oli Tartust põlvnenud Salmek Raika. Andekuselt oli ometi Püssa'st ette, kuigi ei andnud tunda, et oleks õpinguile eriliselt peale pressinud. Nagu mäletan, puudus ta tervislikel põhjusil vahel pikemat aega, kuid lünki see ta tööresultaatidesse just ei tekitanud. Jäi ka kõigi oma ettevõttega peamiselt oma isiku huvide piiresse. — Praegugi Tartus, abielus, ema ja tubli perenaine.

Anna Rebane — välimuselt eht eesti tüüp, pärit maalt, võibolla Nõo-Luke kandist (võibolla ka

mujalt). Võiks ütelda, et oli oma avaldustes liigagi tagasihoidlik ja käratsevast õpilastüübist kaugel eemal. Peamiseks mureks oli õpitükkide kätteõppimine, millist toimingut aga takistas raskelt hakkav pea. Oli maadlust kõvasti, et jõuda rahuldava tasemeni. — Oli teenistuses maal, näiteks Nõo pastori Kruus'i juures. Kus aga viibib praegu, ei tea.

A m a l i e R o s i n — jälle maalt — oli tõesti keskmise suurusega poolpruun rosin, mis tegi õpilastaigna pisut magusamaks, ja kaugemale ta oma ülesandeid ei viinudki — milleks? Temperamentidilt päris hakkaja, tööresultaatidelt sedasama, pisut hoogu, särtsu, vahest šarmigi, kuid mitte üle keskmise määra. Nii ta siis elas, oli ja tegeles, jäädes siiski „õpilase“, mitte „seltskonnategelase“ raamidesse. — Ka tema praegusest elust puuduvad teated.

A i n o S a a r — Tartust. Tütarlaps juba teisest luust ja lihast kui eelmised. Lüheljas, šataän, palgelt meeldiv, kuid mitte „iluduse“ tiitlile pretendeeriv; kehalt ja liigutustelt esimese pilguga poisilikku puisust meenutav, kuid tegelikult päris liikuv ja kui tarvis gratisioosnegi. Pea kõiki raamatuõpinguid nii väga ei „võtnud“, kuid joonistamise, deklameerimis- ja näitlemiskunsti alal avaldas tütarlaps ise järjekindlate harjutuste tõttu üpris rahuldavaid tagajärgi. T.T.G. I ja II albumi kaaneilustis on A. Saar'e töö, samuti leidub ta jooniseid linoolis tollaegses „T.T.G-s“. Laval esitas õige tähelepanevaid tegelaskujusid. Oli tõsine kaasalõõja kõigis kooli üritusis ja ei ole võõrdunud praegugi lõplikult T.T.G-st. — Teenistust pidi leidma A. Saar pärast kooli lõpetamist, sest seda dikteerisid talle ette eluülespidamisnõuded, kuid kas ta midagi kindlat seni on kätte saanud „sest kurjast maailmast“, ei tea. Tean ainult, et oli kord Peteris ühes perekonnas laste juu-

res, seal teda praegu aga kindlasti enam ei ole. On ikkagi küll Tartus.

Õeksed Alide ja Helmi Sõõro'd — Kastre-Võnnu kooli-õpetaja tütrede. Esimest neist ei ole enam — läks läinud aasta mais Võnnu kalmistule lilledele alla puhkama. Helmi elab praegu isakodus. Mõlemad õeksed lõpetasid pärast T.T.G-st lahkumist Tartu Naisühingu käsitöökooli. T.T.G-sse jätsid nad endist maha mälestused enesesse tõmbunud, vaikseist, sügavat siseelu elavaist, laitmatuist õpilasist. Töötasid virgalt ja ei riivanud kedagi ei sõna ega teoga. Nende igatsused küündisid kaugemale, kui seda võimaldas tegelik olukord. Helmis on siiski pisut rohkem argielu-rõõmu, tänu millele ei tunne ta niipalju südamekoormatust kui ta maisest elust varalahkunud õde Alide.

Helmi Taska — maalt, kas mitte Puhja-Rannu kandist. Blondipoolne, keskmist kasvu. Päris rõõmus tütarlaps, samuti tasakaalus. Rohkem lihtne kui komplitseeritud natuur. Õpinguis keskmise eduga. Hea koolikaaslane ja õpetajate poolt viisakalt koheldav õpilane. — Kuulsin nagu ta praegusest elust midagi, aga ei julge ütelda, ehk segan ära kellegi teisega.

Juta Tatar — Tartust, end. vallasekretäri tütar. Otsused ja hinnangud tema suhtes peaaegu sarnased Taska omadele. Ka väliselt (kuigi kämbla võrra pikem) peaaegu sarnanev Taska'le. — On olnud abielus (kuuldavasti ühe metsnikuga), praegu aga jälle vaba, lapse ema, elab võrdlemisi rahuldavais tingimuses ja õpib ülikoolik arstiteadust.

Ja lõppeks kõigile tuntud Paula Välba — Kolga-Jaani Meleskilt. Aeglasepoolne, keskmist kasvu ületav, šataän, tugevamat konti tütarlaps — kindlasti tüüpilist eestitõuverepärasust meenutav terve oma olemusega. Saavutas koolitöös täiesti rahuldavaid

Kooli uisutee.

14. jaan. 1935. a. avati taas kooli uisutee lastevanemate korraldusel. On alanud talvspordi hooaeg ja võib loota, et õpilased rahuldustundega võivad veeta vaba aja oma kooli uisuteel.

Abiturientide pidu.

Hoogsalt on käimas abiturientide peo ettevalmistused. Pidul on määratud kas 9. või 10. veebruariks s. a. Enne pidu ilmub „T.T.G.“ abiturientide erinumber.

Kirjanduseteooria konspekt.

(Järg.)

Salm ehk stroof.

Salm ehk stroof on teatud arvu värsside (lauridade) kompleks. Kuupalju värssse liita salmi, ses suhtes on luuletajal täielik vabadus, kuid on välja kujunenud ka kindlad klassikalised stroofid. Stroofide tüüpidest võiks märkida järgmisi:

Kahevärsiline stroof:

Hall on tavas ja must on maa.
Sajab ja sajab lõpmata.

Udusse upuvad sihid kõik eel,
haige on süda ja väsinud meel. Jne.

(G. Suits.)

Tavaliselt riimid: aa, bb, cc jne.

Klassikaline kahevärsiline stroof on kreeka distihon (elegiline kaksik) — üks värss heksameeter, teine pentameeter:

Närbunud pärjad ja lilled, on üürrike põrmune ilu,
Mis sinu kalmule toob leinates hellija arm.

(V. Ridala.)

Kolmevärsiline stroof (tertsiin):

Kesk suveööd, kui mõttes minu salu,
üks ööbik üksi hõiskab, südames
siis viljaväljad, puud ja kodutalu.

Kõik ehavalgel varjuks tihenes,
ei jäänud muud kui unenägu valge,
kesk põlluringi kastet külvates.

Kui peita tahaks kodu sülle palge,
kui õnnist muinasjuttu korrata —
ja seisan vait, ei meele tärka alge.

Ma nagu koormast pean algama.

(E. Enno.)

Riimid: aba, bcb, cdc, d. — Tertsiin kuulub klassikaliste värsside hulka.

Neljarealine stroof:

Näe; lihavaks löönd võsu luu
ja okste puntras hargneb sõlm,
ja paisub punge poeglev puu:
kui laine laiub metsa hõlm.

(M. Ünder.)

Riimid: abab; võivad olla muidugi ka: aabb, abba, 0a0a, a0a0.

Vii- kuni seitsmerealised stroofid väga mitmesuguste riimikombinatsioonidega.

Näide kuerealisest värssist:

Liiv oli kuum, täis sära taevatek.
Keskpäevne aeda painas päiksehelk.
Meeuimas lõhnasid jasmiinid, nelgid.
All päikseleili närbus niidet hein.
ja aeda valdas lõunaaegne lein.
Ja olid surmaeelselt vaiki puudetelgid.

(H. Visnapuu.)

Riimid: aabccb.

Klassikaliseks võiks pidada kuerealist värssi ehk sekstiini, kus riimuvad 5. ja 6. värss teineteisega: abacc, ababcc.

Kaheksarealiselised stroofid:

Klassikalisteks peetakse neist oktaavi ja sitsiliaani.

Näide oktaavist:

Siis süttis tuli, üles tõusid lõkkes
ja neelsid kõik, mis säästnud tapja raud:
kõik laeva varustused, viimset tõkkes,
kõik, mida pelgas neelda vesihaud,
Ja puhu kostis manamise rõkkes,
kui tule haaras parras, päralaud,
siis kadusivad kogud tule lõomu
kesk meeletumat kisa, võidurõõmu.

(V. Ridala.)

Riimid: abababcc.

Sitsiliaani riimiskeem on järgmine: abababab, s. o. neljakordsed ülearea-riimid.

Muidugi on vabadus tarvitada kaheksarealiselises stroofis igasuguseid riimiskeeme, nagu: ababcdcd, abacddc, abcdabcd jt.

Nelja- kuni kaheteistkümnerealised stantsid.

Need itaalia stroofid haaravad enesesse kaudselt ka eespool vaadeldud 4—7-realised salmid. Stantsi traditsiooniliseks nõudeks on, et värssid koosneksid trohheelistest või jambelistest värsijalgadest. Riimi alal valitseb vabadus.

Näide 9-realise stantsist:

On läinud mitu päeva, mitu ööd,
ja mitu nädalat ja mitu kuud,
ja jatkunud kesk tüünt on argitööd.
Ja vaevalt kohkanud on ranna puud,
või kastnud adrud, meriajud muud.
Ja kustunud on kilged, ranna leed.
Kuul merikoer ei ole avand suud
all Näki-Neelus, maa pool sõiduteed,
kus tormi aegu hulisevad mustad veed.

(V. Ridala.)

Riimid: ababbcbcc.